

Euskal ekologisten erronkak: aniztasuna eta eraginkortasun politikoa

Andere Ormazabal Gaston

*UPV/EHUKo Politika eta Administrazio Zientzia Saileko
irakaslea eta Parte Hartuz Ikerketa Taldeko kidea*

Josu Larrinaga Arza

*UPV/EHUKo Balioen Filosofia eta Gizarte Antropologia
Saileko irakaslea eta Ekopol Ikerketa Taldeko kidea*

Nerea Zuluaga Mauri

*UPV/EHUKo Soziologia II Saileko doktoregaia
eta Ekopol Ikerketa Taldeko kidea*

Iñaki Barcena Hinojal

*UPV/EHUKo Politika eta Administrazio Zientzia Saileko
irakaslea eta Parte Hartuz Ikerketa Taldeko kidea*

Euskal mugimendu ekologistaren sorrera

Euskal Herriko mugimendu ekologistaren sorrera, orokorrean, 1970eko hamarkadan kokatzen da; dena den, aurretik bi kanpaina esanguratsu behintzat aipa daitezke. Alde batetik, Erandio herrian kutsaduraren kontra egin ziren mobilizazioak ditugu, oso jendetsuak eta oso erantzun bortitza jaso zutenak.

Beste aldetik, Zain Dezagun Belagua kanpaina dugu, Erronkariko bailara horretan eski estazio bat eraikitzeko proiektu handiaren kontrakoa, non batez ere urte horietan

oso aktibo eta politizatuta zeuden mendizale taldeek parte hartu zuten.

Baina esan daiteke mugimendu ekologista zentral nuklearraren kontrako borrokarekin gorpuztuz joan zela; izan ere, 1977an, euskal lurraldean zazpi erreaktore nuklear jartzeko asmoa azaldu zuten erakunde publikoetako agintari frankistek eta Iberduero enpresak. Era berean, mugimendu antinuklearraren eta ekologistaren jaiotza eta bilakaerak ezkerreko alderdi eta sindikatuarekin lotura handia izan du, bereziki ezker abertzalearekin; horrek baldintzatu du, neurri batean, mugimenduaren hedapena (Barcena, Ibarra eta Zubiaga 1995).

Bestalde, mugimenduaren protesta ziklorik esanguratsuenak hauek izan direla esan dezakegu: Lemoizko zentral nuklearraren aurkakoa, Leitzarango autobidearen borroka 1989 eta 1992 artean (Zubiaga 2009), 1995ean Itoizko urtegiaren kontrako protesta, Abiadura Handiko Trenaren aurkakoa (Barcena eta Larrinaga 2010) eta Bizkaiko zein Gipuzkoako erraustegien kontrako mugimenduak, tokian tokiko beste hainbat borrokekin batera. COVID-19 izeneko pandemiaren zabalpenak moztu zuen beste protesta ziklo interesgarri bat izan zitekeena, 2020ko otsailaren 6an Zaldibarko zabortegiaren hondamendiak sorrarazi zuena, alegia.

Gaur egun abiapuntua mugimendu ekologista klasikoan ipini badugu ere, hasieratik ikusi dugu horren bueltan jadanik ez daudela bakarrik kanpaina ekologista 'klasikoak', ingurumenak jasandako edo sufri ditzakeen erasoaren kontra abiatzen direnak; badaude bestelako ekimen asko, agian txikiagoak edo hain ikusgarriak ez direnak, baina geroz eta garrantzi handiagoa hartzen ari direnak: energia, etxebizitza, elikadura eta bizitzaren beste aspektu inportanteak ikuspegi alternatibo batetik eraiki nahi dituztenak.

Gizarte mugimenduen soziologian agertzen zaigun fenomeno zahar/berri horri, gure ikerketa honetan, hortaz, mugimendu *ekoalternatiboa* deitu diogu. Bertan, batez ere, ikuspegi ekologista batetik lantzen diren erakunde, kanpaina eta proiektuetan jarri dugu arreta; baina ez bakarrik ingurumen

arazo larrien aurrean ukazio edo oztopatze politikak aldarrikatzen dituztenak, baita abiapuntu eraikitzaile eta eraldatzaile batetik maila mikro/ertainean bizitzeko bestelako aukerak –etxebizitza, elikadura, energia horniketa...– bultzatu eta egikaritzen dituztenak ere, estrategia bipolar horretan –batzuetan barne tentsioekin ere– politika formalaren esparruko agenteekin harreman orobat bipolarrak mantenduko dituztenak (Alberich 2019; Barcena, Ormazabal eta Larrinaga 2022).

Mugimenduen barne antolaketa eta parte hartzeko moduak

Batetik, esan behar dugu borondatezko lana eta aktibismoa erabiltzen dutela kasu guztietan; egin behar diren lanak aukeratzekoan, jendeak nahieran egiten du eta batzorde edota talde espezializatuak sor daitezke, aktibitate horiek errazago taxutze aldera. Oinarria lan boluntario hori izanik, egungo gizartearen lan banaketaren egituraren bidez libre gehiago eduki dezaketen kolektibo batzuk gain ordetkatuta egon daitezke.

Talde batzuetan, batez ere ekimen ekonomiko izaera handiena dutenen artean, badaude soldatapeko langileak; kasu horietan, ohikoa da soldatak berdinak eta lanen banaketa horizontala eta hautazkoa izatea, lan desatseginenak –administrazioa...– denen artean banatuz. Talde horiek ekonomia sozial eta solidarioaren eremuan kokatzen diren kooperatibak dira askotan, eta ekoalternatibo deitu dugun arloan aritzen dira, batik bat.

Bestalde, erabakiak hartzeko moduari dagokionez, esan daiteke asanblada dela tresna nagusia, eta kasu guztietan

Gaur egun abiapuntua mugimendu ekologista klasikoan ipini badugu ere, badaude bestelako ekimen asko, agian txikiagoak edo hain ikusgarriak ez direnak, baina geroz eta garrantzi handiagoa hartzen ari direnak

horizontaltasuna azpimarratu eta aldarrikatzen da; hau da, taldekide guztien arrazoiak, gogoak, hausnarketak eta gurariak berdin errespetagarri eta eztabaidagarriak dira. Kontsentsu bidezko prozedura da ohikoena erabakiak hartzeko orduan. Eta talde prozesuei arreta geroz eta handiagoa eskaintzen zaiela ikusi dugu. Metodologia parte hartzaileek presentzia handia hartuko dute aztertu ditugun herri ekimenetan, eta horizontaltasuna eta talde lana bideratzeko dinamizazioa eta bestelako rolak banatuko dituzte. Era berean, modu informalean sor daitezkeen lidergoak ere kezka iturri bezala definitu dira. Generoak, adinak edota bestelako kategoria sozialek sortzen dituzten desorekak ere etengabe aipatu izan dira talde barruko lan dinamiketan.

Elkarlan sareak eta aliantzak: mugimendu ekologistaren baitan eta bestelako herri mugimenduekin

Aliantzak eta hibridazio motak

Euskal ekologismoan, ohikoak dira elkarlanak eta plataforma askotarikoak zenbait kanpaina eta erreibindikazio edo eraikitze prozesu aurrera eramateko, nahiz eta talde bakoitzak –herrikoak, herrialdekoak zein nazionalak– identitate, antolakuntza eta funtzionamendu propioa mantendu. Batzuetan ohikoak dira euren arteko mesfidantzak eta elkarrekiko kritikak, eta, egindako elkarriketetan irakurtzen den moduan, tentsio horrek zenbaitetan emaitza positiboak ditu eta beste batzuetan ez horrenbeste; baina talde ekologisten arteko elkarlana aritzeko era normalizatua dela esan daiteke.

‘Saretu’ berba garrantzitsua da talde gehienen diskurtsoan. Etengabe ahalegintzen dira euren bezalako ekimenak identifikatzen eta horiekin kontaktatu eta kolaboratzen. Ekimen lokal ugari topatzen ditugu. Alde batetik, elkarte ekologista gehienak atomizatuta agertzen dira tokian tokiko errealitateei erantzuteko sortu direlako; baina, aldi berean, sintonia dagoenean, talde lokal, herrialdeko edo nazional

desberdinen artean lankidetzara jotzen dute. Nondik sortzen dira aliantzak eta elkarlanean aritzeko beharrianak? Aktibisten aburuz, erakunde politiko eta korporazio ekonomikoen erantzun negatiboan (*input* itxia) eta tinkoan dago arrazoi nagusia. Indarra egiteko eta euren aldarrikapenak aurrera ateratzeko, mobilizazio sozial jendetsuak eta eraginkorrak bilatzen dituzte, eta horretarako modu bakarra indar meta-keta omen da.

Bestalde, gure ikerketan aurkitu dugun datu esanguratsuenetarikoa da bi ekologismo mota desberdinen arteko elkarbizitza eta hibridazioa. XXI. mendeko bigarren hamarkadan ikusten dugu jada ez daudela bakarrik kalte sozio-ekologikoen aurkako kanpaina ekologista ‘klasikoak’, gizarte eta ingurumenaren aurkako ‘erasoengatik’ antolatuak, zabor errausketaren, garraio azpiegituren, Abiadura Handiko Trenaren edo findegi eta energia fosilen eta zentral nuklearren aurkakoak, alegia. 30 urte ondoren, kanpaina eta talde ekologista horien aldarrikapen eta praktikak euskal panorama sozioekologikoaren sustraiak dira.

Aitzitik, beste mota bateko ekimen asko daude, agian txikiagoak edo ez hain agerikoak, baina gero eta garrantzi handiagoa hartzen ari direnak. Ekimen berri horiek kontsumo, energia, garraio, etxebizitza edota agroekologia eredu berriak lantzen dituzte, eta baita bizi eredu alternatiboak proposatu ere. Talde berri horiek parte hartze politikoa eta herritarren ahalduntzea bilatzen dituzte; horretarako, mobilizazio erreptorioa malgutu eta aberastu dute, eta baita parte hartze politikorako kanalak eta mekanismoak, konbentzionalak edo gobernantzakoak, mestizatu ere.

Euren arteko saretzeak bultzatzen dituzte espazioak eta baliabideak partekatze, funtzionatzeko erak eta ezaupideak elkarri transmititzeko. Babesak eta oniritziak beste talde batzuetan bilatzen dituzte, hala nola alderdiak edota sindikatuak, eta trebezia gehiago erakusten dute gobernantza sareekin lan egiteko, lizitazio publikoetan proiektuak aurkeztu eta ustiatzeko edota diru laguntzak topatzeko. Merkatu

alorreko teknikak eta prozedurak –beti ere esparru txiki eta lokaletan– baliatzen dituzte euren proiektuak taxutzeko.

Hamarkada bat indarrak saretzen

Joan den hamarkadatik, euskal mugimendu ekologistak beste herri mugimenduekin elkar lagunduz jarduteko ekimen ugari antolatu ditu. Gure kontakizunaren hasiera 2013ko urrian jar dezakegu: Bizi! Iparraldeko talde ekologistak Alterna-

Euskal ekologismoaren
aliantzak eta saretze
prozesuak bi lerro eta
dinamika desberdin
jarraitu dituzte:
lurraldearen ardatza/bidea
eta gaia/sektorea
edo tematika

tiben Herria deitu zuen, eta 10.000 pertsona inguru bildu ziren Baionan, Euskal Herriko, Frantziako, Espainiako eta nazioarteko dozenaka erakundek babestuta. Ekimen bateratzaile horrek klima aldaketaren aurkako borrokak ulertzeko modua aldatzea zuen helburu.

Urte berean, Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutuna sortu zen. 2015ean Gutuna onar-

tu zen arte, sare hori (145 erakunde 130 euskal auzo, herri eta hiritan) Euskal Herriko mugimendu sozial eta sindikalen asanblada gisa egituratzen da.

Gutunaren ekimenen artean, modu nagusi eta garrantzitsuan, Alternatiben Herria egon da. Baina dudarik gabe Euskal Herriko Eskubide Sozialen Gutunak antolatu duen ekin-tzarik indartsuena 2020ko urtarrilaren 30eko greba orokorra izan da, non, erreibindikazio sindikal klasikoekin batera, bizitza duinaren moduko aldarrikapena ere azaltzen den, ikuspegi ekofeminista batetik eraikia; horregatik diogu grebaren antolaketa askotariko eta transbertsalagoa lortu zela.

Esperientzia praktikoa, mobilizazio bateratu eta kanpaina partekatu horiek pentsamendu eta ekintza ildo bat markatzen dute, kapitalismoaren alternatiba, feminismoaren, ekologismoaren eta sindikalismoaren ekarpen historiko asko bere

hausnarketa teorikoetan eta proposamen praktikoetan bildu eta agertzen dituen; horrek markatzen du euskal ekologismo eta beste gizarte mugimenduen norabidea, eta batez ere aliantzetarako eta lankidetzarako joerak.

Euskal ekologismoaren sare berriak

Arestian aipatu dugun eran, euskal ekologismoaren aliantzak eta saretze prozesuak bi lerro eta dinamika desberdin jarraitu dituzte: lurraldearen ardatza/bidea eta gaia/sektorea edo tematika.

Aliantza eta antolamendu sektorialen artean, azpimarregarriak dira naturaren babeserako sortutakoak, adibidez Naturkon¹ Gipuzkoan, non ekologista eta naturalisten arteko lanak ideologizatu gabeko norabide amankomuna eskatzen duen, ekosistemen babesean aritzeko.

Antzeko bidetik, Bizkaian 2017an sortu zen baso politika intentsiboaren eta monolaborantzen aurkako Kolore Guztietako Basoak (KGB) ekimena, denboraren poderioz bost urte geroago Baso Biziak ekimen zabal, tokian tokiko eta biziberrituari txanda eman ziona, nekazariak, ekologistak eta udalerrriak batera jarduteko, akademiaren eta zientzialarien laguntzaz baso politika alternatiboen bila. Antzeko ekimen partekatuak topatzen ditugu alor agroekologikoan (Bizilur), energetikoan (Goienar-Iener) eta etxebizitzan (Abaraska).

Baina badaude, orobat, antolamendu territorialak dei ditzakeenak, bailaretatik hasi eta herrialde batean kokatzen direnak. Sustrai Eraikuntza Fundazioak,² Nafarroan, ingurumenaren gaineko informazioa aztertzen du, lurraldean eragiten duten egitasmoen inguruko lanketa tekniko eta juridikoa egiten du, eta, alegazio, helegite eta beste hainbat lege jardueren bidez, erakunde publiko zein pribatu ezberdinek bultzaturik, ingurumenean eragindako kalteei irtenbideak bilatzen dizkie.

Araba Bizirik 2021ean jaio zen, Abiadura Handiko Trenaren proiektuaren, mendietako megaproiektu eolikoan,

megazentral fotovoltaikoen eta proiektu agroindustrialen aurka landa eta hiriko eragile ekosozialen indarrak batzeko.

2019ko urrian, Gipuzkoan, Larreko Mahaia (Larrialdi Ekologikorako Gizarte Mahaia) sortu zen, «gizartea izan dadin larrialdi ekologikoaren kudeaketaren buru, zuzenean erabakitze eta kontrolatzeko ahalmenarekin, ordezkaritza politikoaren mendekotasunik eta tutoretzarik gabe», bere esanetan. Greenpeace, Eguzki, Erraustegiaren Aurkako Mugimendua, Extinction Rebellion eta GuraSOS daude mahai horretan, eta, horiez gain, EHNE, CCOO, LAB eta Steilas sindikatuak eta Ikasle Sindikatua eta Ernai taldeek ere osatzen dute.

2021 urtearen hasieran, Zaldibarko zabortegiko hondamendiaren lehenengo urteurrenarekin lotuz, Bizkaiko, Gipuzkoako eta Arabako 60 eragilek, ikuspegi lokalari protagonismoa emanez, Aldaketaldia izeneko kanpaina jarri zuten martxan; mota askotako jarduerak antolatu zituzten herri, auzo, eskola eta lantokietan, larrialdi klimatiko, ekologiko eta soziala salatze.

Ekotopaketetatik jauzi ekosozialera

2020 eta 2021 urteetako neguetan batez ere Bizkaian eta Gipuzkoan antolatu ziren Aldaketaldiek bide eredugarria markatu zuten ekologisten ekimen bateratuetan aritzeko eta elkar ezagutzeko. Eta saio horien esperientzietatik jauzi handiagoa egin beharko litzatekeela kontsideratuz, Hegoalde osora zabalduz, Ekotopaketen antolatze lanak hasi ziren. Abiapuntua 2021eko ekainean aktibista batzuek idatzitako *Ekozidioda Irauli. Euskal Ekologismoa Berritzeko Ekimena* gutun manifestua izan zen. Idazki horretan euskal ekologismoaren gabeziak aipatzen ziren: ahots indartsu eta ongi artikulatu baten falta, sindikalismoan edo feminismoan existitzen diren bezala. Eta, horretarako, elkarren artean aritzeko topagune berri bat proposatzen zen, zabala, askotarikoa, irekia eta integratzailea, jadanik existitzen diren eragile ekologistekiko errespetuzkoa.

Deialdi horri erantzunez, Eibarren batzar ireki bat ospatu zuten euskal ekologistek 2022ko urtarrilean, eta zortzi hilabete geroago, prozesu ilusionagarri baten ostean, fruituak heldu ziren. Portugaleteko Sastraka gaztetxean, Ibaizabalen ezker aldean, 500 lagun bildu ziren (150, talde ekologistetakoa, eta 350, ekologismoan antolatu gabeak).

Portugaleteko Ekotopaketen antolatzaileek arreta berezia jarri zuten talde, kanpaina eta ekimen ekologista oro gonbidatzeko, eta hiru eguneko programan ahalegin berezia egin zen askotariko ahots eta aurpegiak biltzeko, elkarren arteko ezagutza eta sareak bultzatzeko asmoz. Eta baita emakume zein gazteak euskal ekologismoaren parte aktibo izateko ere. Batzuen ustez, euskal ekologismoa oso barreiatu dago, txoko ugarian atomizaturik, talde txikitan, eta gihar bateratu bat beharko luke krisi ekosozialari irmoki erantzuteko. Beste batzuen ustez, aldiz, tokian tokiko erantzun horietan ikusten da aniztasunaren indarra eta erasoei erantzuteko ahalmena. Hori bai, denek partekatzen dute elkarren artean sartzeko eta koordinatzeko beharra.

Ekotopaketen ostean, lortutako esperientzia berritzaileari eta indarrari segida eman eta handitzeko, Hego Euskal Herriko ekologismoarentzako prozesu artikulatzaile bat aurkeztu da, eta 'Jauzi Ekosoziala' da aukeratutako izena edo marka.

Dinamika hitza erabiltzen da, eta ez eragile, antolakunde, koordinakunde edo plataforma, bere izaera irekia edo ez-bukatua azpimarratzeko. Dinamika horrek bi fase izango ditu. Lehenengo fasean, gai sozialekin zerikusia duten ekimenak eta mobilizazioak gauzatzea izango da xedea, energia eta klima gai orokorren ildotik. Bigarren fasea, ordea, eztabaida fasea izango da: tresna edo eragile ekologista berriaren inguruko barne eztabaida egitea, alegia.

Afinitatea aniztasunaren aurrean

Aniztasuna zentzu zabalean hartzen badugu, mota asko ezberdin ditzakegu, gizarte aldagaiak bezainbeste: adina,

egoera sozioekonomikoa, ideologia, gaitasun funtzionala, sexua, generoa, nazio identitatea, hizkuntza... Gizarte mugimenduetan, orokorrean, horiek kontuan hartzeko saiakera dago; baina esan genezake, aniztasunaren aferari dagokionean ere, maila diskurtsibotik praktikara jauzi handia dagoela. Alegia, eragileen profila gura dena baino homogeneousagoa dela.

Talde ekologistak, gainera, talde txikiak izaten dira, eta horregatixe afinitatekoak eta oso identitarioak (Ibarra, Marti eta Gomá 2002). Gainera, tokian toki antolatzen dira, hau da, partaideak herri, udalerri edo eskualde berekoak izan ohi dira.

Badaude, ordea, azken urteetan sortu diren hainbat ekimen eta talde testuinguru globalago edota nazioartekoagoan kokatzen direnak. Zentzu horretan, hiru ekimen sozioekologiko aztertu ditugu, alde batetik maila globalagoan koka daitezkeenak, baina betiere Euskal Herrian kokatzen direnak: Errausketaren Aurkako Mugimendu, Iraultza Txikien Akanpada eta Ekotopaketak. Bestalde, maila nazioartekoagoan, Fridays for Future eta Extinction Rebellion aipatuko genituzke.

Errausketaren Aurkako Mugimenduari dagokionez, partaideen aniztasuna dugu gizarte mugimendu horren ezaugarri nabarmenetakoa. Aniztasun ideologikoa, soziala eta baita adinari dagokiona ere.

Iraultza Txikien Akanpadak aniztasuna barne biltzeko helburua zuen, bereziki jatorri edota estatus sozioekonomiko txikiko gizarte sektoreen ausentziari aurre egiteko, eta gaia jorratzeko mahai inguru zehatz bat egin zuten. Gainera, generoari, adinari eta hizkuntzari lotutako profil ezberdinak kontuan izateko saiakera ere egin zuten, era honetako neurrien bitartez: generoarekin zerikusia zuten oharrak dinamizatzerakoan, emakumeentzako saio ez-mistoa; umeentzako gunea landu zuten; hizkuntzari dagokionez, espazio guztietan itzulpengintza bermatuta zegoen; otorduen prezioa merkeaz en -bost euro inguru-...

Ekotopaketak, aldiz, bereziki taldeen arteko interakzioak eta harremanak sendotzeko eta aniztasuna barne biltzeko helburuarekin egin ziren. Generoari dagokionez, izena emandakoen

%51,2 emakumeak izan ziren; adinari dagokionez, adin tarte guztietako jendea zegoen, eta %70 baino gehiago ez ziren talde ekologistaren bateko kide, eta talde ekologisten artean aniztasun handia zegoela nabarmendu dezakegu.

Fridays for Future gazteek osatutako mugimendua da, baina, horrez gain, talde askotarikotzat dute beren burua, transexual edota migrante diren partaideak ere badaudelako. Hizkuntzari dagokionez, ez dute euskara lehenesten, eta erdaraz aritzen dira nagusiki; baina euskaldunentzako espazioa izatea ere nahi dute, eta horregatik saiatzen dira guztia bi hizkuntzatan egiten. Extinction Rebellion mugimenduan ere berdina gertatzen dela esan dezakegu.

Bi mugimendu horien kasuan, nazio identitatea eta ideologia alde batera uzten da.

Ekotopaketetan ikusi genuenez, adin nagusikoek ('ekologismoaren militante historikoak', gizonak horietako asko) sistemaren kontrako borroka erdigunean jartzen zuten eta mugimenduaren estrategia ezberdinak nabarmentzen zituzten, horien arteko desadostasunak plazaratuz. Gazteek, berriz, ekologismoaren gaineko beste kezka asko zituzten eta gizartearen dinamikei arretaz begiratzen zieten, kultur aldaketa lehen lerrora ekarriz: «Munduan egoteko beste modu bat eskaini behar du ekologismoak».

Esan genezake, bestalde, sexu orientazio ezberdina eta aniztasun funtzionala dutenak oso gutxi ordezkaturik daudela (edo batere ez) talde ekologistetan. Azken horiei dagokienez, oso adierazgarria da elkarrizketatu batek kontatutako esperientzia bat: bilerara aulkidun pertsona batek joan nahi izan zuen, baina ezin izan zuen bileran parte hartu lekua ez zegoelako aulkiz iristeko egokituta.

Ekotopaketak bereziki taldeen arteko interakzioak eta harremanak sendotzeko eta aniztasuna barne biltzeko helburuarekin egin ziren

Hizkuntzari dagokionez, esan beharra dago elebitasuna nagusitzen dela mugimendu ekologistetan.

Instituzioen eta mugimendu ekologistaren arteko harremanak

Erakunde instituzionalaren eta mugimendu ekologistaren arteko hartu-emanari dagokionez, esan dezakegu, tokiko administrazioarekin elkarrizketarako espazioak zabaldu arren, urruntasuna nagusi dela, eta elkarlana egon izan den kasuetan harreman gorabeheratsuak eta konplexuak izan direla (Ibarra, Zubiaga eta Barcena 1995; Barcena, Larrinaga eta Zubiaga 2011). Ekimen ugaritan tentsio uneak bizi izan dira tokian tokiko erakundeekin.

Kontuan hartu behar dugu, orobat, zenbait mugimenduk ez dutela hartu-emanik sustatu nahi erakundeekin, eta talde barneko ildoak lehenesteari eta taldearen autonomiari garrantzi handia ematen dietela. Kontraboterearen izaerari lotutako posizioa dela esan dezakegu.

Aztertu ditugun beste asko, ordea, alternatiben eraikuntzan buru-belarri dabiltzalako edota politika publiko zehatzekin lotura dutelako, erakundeetara hurbiltzeko prestasuna azaldu dute. Kasu horietan, udal gobernuan dagoen alderdiaren arabera, harremana aldatzen da: identifikazio ideologikoa partekatzen dutenean, hartu-emana hurbila eta errazagoa izan da, kontrakotasuna nagusitu den udalerriekin alderatzen badugu. Gipuzkoan, adibidez, 2011-2015 agintaldian oso agerikoa izan da elkarlana erraustegiaren kontrako mugimenduarekin (Ormazabal 2019). Hurbiltasun horrek, dena dela, ez du esan nahi tentsio eta gatazka uneak egon ez direnik. Taldeak kexatzen dira erakundeen jarrera oso ezkorra eta itxia ikusten dutelako, askotan legez jaso beharko lituzketen erantzunak (erreklamazio edota informazio publikoaren prozesu formalizatutan) ez direla heltzen. Oso aldarrikapen ohikoa da prozesu parte hartzaileak edota herri galdeketak eskatzea. Eta, batzuetan, euren antolatzen dituzte kontsulta horiek.

Elkarlan espazioetan erakundeen funtzionamendu logika nagusitzen da, mugimenduen kalterako; kasu batzuetan aktibismoaren ahultasuna eragin du, edo gatazka desaktibatze-ko arriskua egon daiteke. Abian jarritako interlokuziorako espazioak eremu instituzionalaren ekimenetik sortu izan dira nagusiki, bertatik eta bertako egituretara oso zuzenduta, gizarte mugimenduen logika, tempo, hizkuntza eta lan kulturatik oso urrun. Azken batean, lanerako erritmoak, hizkuntza, espazioak, lan ordutegiak, departamentalizazioa, oztopo legalak, hierarkizazioa eta bestelako logika arautzaileak nagusitu dira.

Bereziki ezker eraldatzaileen koordinatu ideologikoetan kokatzen diren alderdien aldetik, zailtasun handiak egon dira ekimen edo borroka ekologistetan lidergotza politiko partekatua sortzeko. Ezkerreko alderdien eta herri mugimenduen artean partekatu eta adostutako hausnarketa estrategikorik nekez topa daiteke inguruan. Kasu gutxi batzuetan aitor-tzen da udalek egindako lana (AHTren kontrako borrokan eta Errausketaren Aurkako Mugimenduan, elkarrizketatuek zenbait udalen jarrera nabarmendu dute).

Genero ezberdintasunak eta ikuspegi feminista mugimendu ekologistan

Mugimendu ekologistako kideen artean, argi ikusi dugu, ekimen berrietan batik bat, genero zapalkuntzak eztabaidatu eta problematizatu dituztela euren batzar eta jardueretan. Jokamolde sexistak ekiditeko adostasunak eta aldagetak bilatu dituztela. Talde gutxi batzuetan, emakumeen kidegoa gizonena baino kopuru handiagokoa da, eta ekitaldi publikoetan zein barneko funtzionamenduan emakumeen presentzia eta parte hartze orekatuaren aldeko apustua egiten saiatu dira. Kolektibo batzuetan mugimendu feministako partaideak daude, eta emakume eta gizonen arteko ezberdintasun sozialen ikuspuntuak agerian jartzen dituzte. Mugimendu ezberdinen arteko elkarlan espazioetan, emakumeen arteko

aliantzek ahalbidetu dute, batetik, taldean zeuden desorekak ikusaraztea, eta, bestetik, horiei aurre egiteko bitartekoak mahaigaineratzea.

Beraz, neurri ezberdinak inplementatu direla esan daiteke. Genero arteko harremana kezka iturri da ekimen gehienetan. Elkarriketatuek genero desorekak identifikatu dituztela esan dezakegu, eta nabarmentzekoa da horiei aurre egiteko formulatu diren estrategia eta bitarteko ezberdinak. Arestian aipatutakoen artean, azpimarra egin nahi diogu begirada feminista

Azken urteetan,
ekologismotik datozen
gai batzuekiko kezka
handitzen ari da
gizartean, eta nabaria da
ekologismoaren eragina
hazkorra dela beste
gizarte mugimenduen
diskurtso eta jardueretan

zuten emakumeen arteko elkarlanari. Izan ere, espazio ez-mistoen, emakumeen arteko elkarriketa eta konplizitaterako guneak sortu izan direnean, genero desorekak lantzeko bitartekoak eta lan egiteko modu horizontalagoak edo demokratizatzaileagoak jorratu direla esan daiteke.

Bestalde, zenbait aktibisten esanetan, ekofeminismoaren ekarpena handia izan da, nagusiki ikuspegi diskurtsibotik, ez hainbeste praxiaren eremuan. Urteak daramatzate ikuspegi hori lantzen, eta gaur egun ikusgarritasun handiagoa izatea lortu duela diote askok.

Genero ezberdintasunei dagokienez, orokorrean mugimendu ekologistan gizonak nagusi dira; dena dela, espazio maskulinizatu horietan, pixkanaka joera sexistak eta genero desorekak lantzeko neurri txikiak hartu direla esan dezakegu.

COVID-19: pandemiaren eragina euskal ekologismoan

Zer gertatu da pandemian? Hasteko, ekologismoaren diskurtsoak zentralitatea hartu du. Azken urteetan, ekologismotik

datozen gai batzuekiko kezka handitzen ari da gizartean, eta nabaria da ekologismoaren eragina hazkorra dela beste gizarte mugimenduen diskurtso eta jardueretan. Baieztatu dugunaren arabera, gaur egun gertaera eta inplikazio askoren poderioz hurbiltzen dira euskal herritarrak ekologismoaren eremura: klima aldaketa, energia iturrien inguruko zalantzak, garraio politikak, elikadura eta kontsumo ohiturak, besteak beste. Gai horien gainean ekologismoak egiten dituen interpretazioak eta jakinarazpenak asko zabaldu dira azken urteotan, gaiak munduko agendan duen garrantziaren seinale. Ekologismoaren lehengo ildo klasikoa eguneratuta, talde berriak ugaltu dira, eta, feminismoan gertatzen den bezala, eremu batean baino gehiagotan sailka daitezke talde horiek. Ikerketan parte hartu duten talde ekologista gehienak azken hamar urteetan sortutakoak dira.

Ekologismoarekin lotutako gaiak protagonismo handiagoa hartzen ari badira, aldatu eta areagotu al dira gizarte mugimenduek talde ekologistekin dituzten harremanak? Galdera horri emandako erantzunak behatuz gero, esan daiteke ekologismoak gero eta gehiago eragiten duela gainerako mugimenduetan, eta horrek beren arteko loturak sendotzea ekarri duela. Era horretan, aztertutako mugimenduen %40,5ek pandemiaren aurretik ere bazuten loturarik talde ekologistekin, baina orain erdia baino gehiago dira (%59 guztira); aurreko harreman sareei berri ugari gehitu zaizkie.

Bestalde, ekologismoan aritzen diren pertsonen ustez, eremu horrek gero eta garrantzi handiagoa izango du gizartean, eta herritarrak kezkatuko ditu aurrerantzean ere. Breno Bríngel eta Geoffrey Pleyers soziologoek diotenez (2020), hori ez da Euskal Herrian gertatutako fenomeno soilik; pandemiaren testuinguruan, mugimendu ekologistak eta justizia klimatikoaren auziak protagonismo handiagoa lortu dute, elkartasun sareetan oro har eta eremu agroekologikoan. 🌱

Oharrak

1. Informazio gehiagorako, ikus <http://naturkon.blogspot.com>
2. Informazio gehiagorako, ikus <https://sustraierakuntza.org>

Bibliografia

- Alberich, T. (2019): '¿Y después del 15M, qué? Ciclos de movilización y aprendizajes conceptuales', in R. Díez García eta G. Betancor Nuez (argk.): *Movimientos sociales, acción colectiva y cambio social en perspectiva. Continuidades y cambios en el estudio de los movimientos sociales*, Abadiño, Betiko Fundazioa.
- Barcena, I.; Ibarra, P.; Zubiaga, M. (1995): *Nacionalismo y ecología. Conflicto e institucionalización en el movimiento ecologista vasco*, Madril, Los Libros de la Catarata.
- Barcena, I.; Larrinaga, J. (2010): 'Luces y sombras en la lucha contra el TAV en Euskal Herria', in P. Ibarra eta E. Grau (koordk.): *Jóvenes en la red. Anuario de movimientos sociales 2010*, Bartzelona, Icaria, 223-232.
- Barcena, I.; Larrinaga, J.; Zubiaga, M. (2011): 'Reflexiones teóricas sobre la relación entre el medio ambiente, la participación y la democracia', in N. Bergantiños, P. Ibarra eta J. Martínez (argk.): *Participación, cultura política y sostenibilidad*, Bartzelona, Hacer, 109-138.
- Barcena, I.; Ormazabal, O.; Larrinaga, J. (2022): 'El movimiento ecoalternativo y las redes de gobernanza en Guipúzcoa (País Vasco): El surgimiento de un nuevo modelo', *Clivatge* 10, 1-25.
- Bringel, B.; Pleyers, G. (argk.) (2020): *Alerta global. Políticas, movimientos sociales y futuros en disputa en tiempos de pandemia*, Buenos Aires eta Lima, CLACSO eta ALAS.
- Ibarra, P.; Martí, S.; Gomá, R. (2002): *Creadores de democracia radical. Movimientos sociales y redes de políticas públicas*, Bartzelona, Icaria.
- Ibarra, P.; Zubiaga, M.; Barcena, I. (1995): 'Mugimendu sozialak eta demokrazia Euskal Herrian: intsumisioa eta ekologismoa', *Uztaro* 14, 99-125.
- Ormazabal, A. (2019): 'Herri mugimenduen eta ezkerreko gobernuen ezinak eta eginak. Gipuzkoako esperientzia (2011-2015)', *JAKIN* 232, 31-66.
- Zubiaga, M. (2009): *Boteretik eraginera: mekanismoak eta prozesuak Leitzarango eta Urbina-Maltzagako liskarretan*. Doktorego tesia. EHU.